

Titi Damian

SENIORUL SINGURĂȚII

Întâmplarea este ea însăși o componentă, uneori insesizabilă, alteori extrem de violentă, de cele mai multe ori pașnică, a existenței. Uneori treci indiferent pe lângă ea, pe moment îți scapă semnificațiile, nu o bagi în seamă, sau constăți ulterior că te marchează într-un sens sau altul. Rămâi, după ce s-a consumat, de cele mai multe ori, cu ceva nelămurit, iar mai târziu constăți că acel „ceva” te caută, te urmărește, semn că subconștientul tău n-a trecut chiar indiferent pe lângă ea și constăți că, din când în când, îți dă târcoale, cum mi s-a întâmplat și mie acum vreo doi ani, când am întâlnit un scriitor pe care aș fi vrut să-l cunosc cu mult timp mai devreme, căci am descoperit în ființa lui și în scrisul său afinități nebănuite.

Mărturisesc că de multe ori am avut tentația ascunsă de a i mă adresa „frate George”...

Întâmplarea la care fac referire s-a petrecut prin iunie 2006 la Colții Buzăului. Consătenii mei aflaseră de „isprava” mea. Publicasem recent un roman – eram un unicat, scriitorul lor! – și mi-au făcut onoarea de a fi primit cu toată dragostea și după toate legile nescrise ale ospitalității românești, mai ales că primarul de atunci, organizatorul de atunci, mai cochetase cu scriitori, ba chiar îi găzduise. M-am simțit un fel de Tudor Șoimaru întors după o lungă pribegie printre neamurile sale, un fel de fiu rătăcitor. Am pătruns cu mare emoție printre cunoscuți și necunoscuți, printre flori și brațe întinse, într-o bibliotecă din clădirea Muzeului Chihlimbarului, ce părea strimță din cauza numărului mare de inși din jurul câtorva mese puse cap la cap. În capăt, un scaun gol – mă aștepta – iar în stânga și-n dreapta scriitori de vârsta mea, necunoscuți, pe care primarul mi-i prezintă cu voce tremurată, vizibil emoționat: domnul Nicolae Gâlmeanu din Cislău, domnul Constantin Deneș din Nehoiu, domnul Ilie Mândricel din Bozioru, George Băiculescu tot din Nehoiu.

Nici astăzi nu-mi dau seama de ce privirile mi s-au oprit pe ultimul scriitor prezentat, situat ceva mai departe, în stânga mea, pe chipul căruia stăruia lumina neonului din centrul sălii. Avea ceva aparte, englezesc, în toată atitudinea. Mai întâi, ținuta impecabilă – un costum bleumarin, în dungi, cu o croială asemănătoare unui lord din Camera Comunelor, o poziție controlată a mâinilor ce învârteau discret un stilou - mi s-a părut scump - sub care am citit fugar titlul unei cărți *Dimineața iubirilor noastre pământene**. Un păr blond spre șaten, bățând grizonat, ușor ondulat, parcă întors spre stânga, o privire

atentă, senină, cred că bătea spre un albastru – verzui - chihlimbariu, un zâmbet discret, dar amabil, vizibil doar la colțul buzelor energice, fără să fie cărnose, în prelungirea cărora, pe obraz, două ușoare gropițe care-i accentuau distincția. Când s-a ridicat și mi-a întins mâna, cu mișcarea ușor aplecată a capului, cu un zâmbet discret, încurajator, accentuându-i gentilețea, parcă înălțându-l mult peste ceilalți, toate aceste gesturi mi-au întărit prima impresie.

Lansarea și-a urmat cursul firesc, în final am făcut schimb de cărți. Mi-a înmănat-o pe a Domniei Sale, cu o studiată dedicație, o răsfoiesc. Privirile mi-au căzut, absolut întâmplător, pe o năvelă tulburătoare. Ajuns acasă, nerăbdător, cu ea am început lectura. Am descoperit repede că aborda aceeași problemă ca și romanul meu, colectivizarea. Am citit-o, am disecat-o și m-am umplut de ciudă. L-am invidiat pentru că mi-o luase înainte. Mă frământam cum de nu mi-a venit mie, ca scriitor, ideea aceea. Era vorba despre un țăran, Ion Moșdoreanu din Valea Sibiciului, sat apropiat de al meu – vecin de hotar. Acesta, analfabet, după ce a pus degetul pe cererea de intrare în colectiv, s-a dus, calm, la tăietorul din curte, a luat barda și l-a tăiat. A rămas fără martorul lașității sale. Scena descrisă m-a tulburat. Am citit apoi întreaga carte și, pe măsură ce înaintam, descopeream personaje cunoscute, locuri, întâmplări care-mi erau familiare. Mai ales descrierea ploilor aceloră putrede de la Curbura Carpaților, cu puhoaietele de ape care se rostogoleau din mal în mal, măturând totul în calea lor, lăsându-l pe om singur, neajutorat și descumpănit.

Nu l-am mai întâlnit de atunci. Găseam din când în când câte ceva sub semnătura sa în diverse reviste, după cum cred că și dumnealui mă descoperea cu eseuri sau cronici în altele. Aflasem că locuiește în Nehoiu. Mai aflasem că acolo ființase un cenaclu literar puternic, căruia-i trecuse pragul, în anumite ocazii, chiar Marin Sorescu. Am mai ajuns în Nehoiu cu diverse ocazii, dar nu l-am căutat. Rămăsesem cu o imagine pe care nu voiam s-o pierd.

Până prin mai anul acesta când primesc prin poștă, cu o dedicație elegantă, cumpănită, purtând Ex-librisul și semnătura autorului, pe care l-am perceput ca un semn de mare prețuire, **Conjuncturi de iubire**, ed. ALPHA MDN, Buzău 2008 – o ediție a II-a, revizuită și adăugită. Am citit-o foarte repede, aș zice pe nerăsuflăte și, politicos ar fi fost să și-i scriu o cronică. Simțeam că am în mână o carte unică, „grea” cum ar fi zis Marin Preda pe care n-o puteam trata superficial. O carte cu o problematică, aș zice unică în literatura română, - omul în singurătatea sa, când ruptura androgenică s-a produs

* George Băiculescu, *Dimineața iubirilor noastre pământene*, 2006.

sau este iminentă, când nemilosul Zeus a despiciat cele două jumătăți cu fulgerele sale – scrisă într-o manieră originală, realizând analize sufletești de mare sensibilitate și subtilitate, cu un condei sigur, exersat, format, matur. Și aici descopăr personaje pe care parcă le-am mai cunoscut, locuri pe care le-am străbătut și eu, dar mai ales observ că avem ceva în comun – un suprapersonaj, fascinația PLOILOR din Curbură, cu izvoarele, cu pâraiele, cu râurile, cu norii, cu bubuiturile bolovanilor izbind din mal în mal, dar mai ales cu prăpădul ce-l lasă în urmă. Scenele amplifică prăpădul sufletesc al personajelor ce-și trăiesc mocnit drama singurătății generate de nemiloasa și iminenta despărțire.

Prima dintre nuvele, cu titlul inspirat, sugestiv, devenit leitmotiv al cărții, *Casa*, debutează cu o astfel de descriere a unor imagini apocaliptice, ploaia neconținută. Adrian Săvulescu ieșise tulburat din sala de judecată, tocmai primise sentința despărțirii definitive de Nora și acum „mergea singur prin pâcla ploii, cu pașii târșiți, ud, murat din tălpi până-n creștet.” O voce din ușa unei cofetării îl îndeamnă: „Ei, intră, omule, undeva!” Mergând prin ploaia tot mai deasă și tot mai rece, îl năpădesc întrebările: „Unde sunt cei cinci ani în care am trăit împreună? Unde sunt zilele lor de liniște? Unde sunt neliniștile și orele de întâlnire când ieșeam de la cursuri? Dar zilele de muncă intensă, febrile, obositoare până la epuizare, creând noile prototipuri de mobilă? Unde rămaseră toate astea?” Dintr-o dată, cititorul află cauza: „Lidia și nebunia lui trecătoare” – adică infidelitatea.

Călătorul se suie în trenul ce înainta cu greu printre vâlătucii de ploaie ce se căzneau să-l înghită. Se întâmplă apoi un salt în timp și în alt spațiu – iluzie sau realitate? se întrebă cititorul. Nora apare lângă el. Fuseseră amândoi proiectanți la fabrică de mobilă. Lucrau până la epuizare și noaptea, trăiau intens bucuria împlinirii profesionale. Nora era mândră de el. În geamul ferestrei trenului stăruia imaginea ei. O voce apăsată anunță greu: „Fraților, plouă în munți!”. De-abia acum începe să simtă căldura Norei, când ea șoptise „lasă”, iar el simți „o senzație rece, de frică și spaimă de moarte”. Trenul se oprește în plin câmp. Trebuia să meargă prin Pătărlagele, spre Nehoiu. Coboară, apoi ocolește prin Sibiciu, prin Mlăjeț, Stănila. Se întreba: „Ce-o fi cu Lunca Morii?” Ajunge. Imaginea orașului izbit de calamitate este dezolantă: „Tânărul și frumosul orașel – părea o pasăre lovită într-o aripă, rănită de moarte”. Colonia muncitorească fusese distrusă. Imaginea este apocaliptică: „Câteva case sunt înfundate în mâl până la streășină, nu se mai știe locul ușilor și-al ferestrelor; altele au fost inundate; apa murdară a pătruns în ele, a îmbăcsit totul în mâl și s-au retras. În fața unei case înalte, unde nu mai există nici curte, nici grădină, o femeie bocește de mort! Mai încolo aproape o mie de volume, răsturnate cu rafturi cu tot, zăceau în noroiul puturos, bolnav!” Pe fundalul acestor imagini de coșmar, imaginea Norei și a fiului Mihai. Toți trei privesc împietriți, neputincioși locul unde ar fi trebuit să fie casa lor. Replica unui bărbat masiv vârat într-o pereche de cizme de cauciuc, cu părul murdar de mâl, ochii duși în fundul orbitelor, încercânați de nesomn și neliniști: „Am rămas doar cu cheia, Adrian” ilustrează

situația limită a lui și a lumii acesteia lovite nemilos de mâna destinului. Întrebarea este: pasivitate, resemnare sau luptă? Între cele două maluri, oamenii vor instala un funicular sub comanda lui Costică Dedinval. Urmează refacerea: mașini, autobasculante, buldozere, autogredere, tractoare, țipătul strident al claxoanelor. Adrian încearcă s-o uite pe Nora, dar „întreaga lui ființă se îmbogăți cu imaginea Norei – surzătoare, volubilă și plină de prospețime” Acum apele Buzăului vuiau potolite, alunecând în albie..., devenind fundal pentru „o femeie tânără, îmbrăcată într-o rochie nouă, de-un albastru deschis, având eleganța și distincția unei actrițe celebre a Hollywoodului coborând scările unui avion”.

Finalul este ambiguu, modern, lăsându-l pe cititor să penduleze între iluzie și realitate: „Porni prin prundul plin de mâl în întâmpinarea necunoscutei, în întâmpinarea bucuriei pe care, cu puțin timp în urmă, începuse s-o trăiască la o nouă dimensiune, intens, înalt. Între el și necunoscută, soarele amiezii strălucea într-un joc de fantasmă, încălzind pământul și sufletele oamenilor, trezind speranțe noi de viață.”

Am zăbovit mai mult asupra primei nuvele, încercând „Opera lui G. Băiculescu este o «Casă cu scări interioare» unde același personaj se multiplică ori se diversifică într-o varietate nedeterminată de alte personaje, fără ca fiecare, în sine, să se poată dezrădăcina de plămuirea primară” (Nicolae Gâlmeanu)

Observația rămâne valabilă și în acest volum. Locul cuplului (destrămat) Nora și Adrian Săvulescu este luat în următoarea nuvelă, *Lumină singuratică* de către cuplul Nicolae Stavru - Marga! Acesta se despărțise de Maria pentru mai tânără Marga. Maria se retrăsese să-l crească pe Ionică, în sat la Vadul Oii. Într-o zi, la „financiar” venise Ionică – acum avea treisprezece ani – după pensie. O clipă, rămân amândoi încurcați. Când copilul își spune numele află că este altul – Stănescu, Stătescu, sau Stăiculescu. Îl marcăse pe tată sentimentul culpabilității. Altădată, dă peste un tânăr distins și elegant care ținea un discurs într-o adunare selectă, cu privirea care parcă-l urmărea de la tribună. Un băiat cu plete și cu chip de monah. La recepție, îi aruncă cu dispreț, paharul cu vin în ochi.

Acum se întoarce spre casă, târziu din noapte, după ce reparase o șaibă la un gater, copleșit de gândul că este întâmpinat cu zâmbet cald, ocrotitor, tinerește de noua soție: „Se simțea tânăr ca primăvara, ca zborul unei păsări în înalțuri”. Ajuns acasă, ipoteticei fericiri îi ia locul crunta dezamăgire. El crede că ea n-a dormit, așteptându-l fremătândă. Ea îi răspunde moale: „Buștean... de-aseară”. Interesantă este notația care descrie reacția lui din final: „Nicolae Stavru rămase câteva clipe în mijlocul camerei, în picioare, cu gândurile împrăștiat, paralizate, duse aiurea [...] Și-acolo, pe spătarul scaunului, aruncate în dezordine, hainele lui arătau ca o piază moartă.”

Cafeaua de la miezul nopții are ca protagoniști cuplul Simina – Șerban. Femeia „își păstrase încă suplețea tinereții, ochii-i ardeau ca văpaia [...] Ghemuită în fotoliu, părea foarte mică, iar rochia ușoară, transparentă, îi punea în valoare formelor perfecte ale corpului, neafectate încă de trecerea anilor”. Șerban tocmai i-l prezentase pe

oaspetele Valeriu, noul lui coleg, fără să știe că cei doi se cunoșteau de mult. Valeriu avusese un accident – șchiopăta. Chitara zdrăngănită de Șerban îi irită pe cei doi: „De-ar ști să cânte. Așa rage – animal azvârlit în prăpastie, nemâncat de-o săptămână”. Discuție banală în jurul unei cești de cafea în care se ghicește. Femeia acum își disprețuiește sotul: „Pe chipul ei resemnat se așternu din nou nota aceea de greată și dezgust, de repulsie față de bărbatul masiv, răsturnat între perne”. Măinile Siminei și ale lui Valeriu se electrizează o clipă întâlnindu-se pe ceașca de portelan. Începuse să se aștearnă liniștea, se părea că Șerban adormise. De aici încolo, Valeriu o judecă pe Simina pentru iubirea abandonată, ajungând la concluzia că: „Fără iubire nu putem trăi. Ce fac de azi înainte? Încotro-mi îndrept pașii? Pe care drum? Ce cărări îmi aleg în viață? Merită să ncerc să mă zbat? Ce-am făcut până acum? Unde am greșit?”. Ajunge la concluzia că noi „suntem prada propriilor noastre calvaruri”. Finalul este eliadesc. Amintește de „Nuntă în cer.” Iluzia se suprapune perfect peste realitatea - vis: „Șerban doarme cu sforăituri. Valeriu se ridică brusc. Ochii lui, ca două beculețe roșii, scânteietori; lumina lor se mări mult, inundă pe neașteptate încăperea. Simina deschise ochii. În ușă, bărbatul ei – masiv, greoi, cu ochii injectați – se bălăbănea abia ținându-se pe picioare”.

Întrebarea femeii devine laitmotiv în final: „Unde-i?” „Căzu în genunchi în fața bărbatului, într-un hohot de plâns”. Iluzia dispăruse. Pagini dense, de mare analiză psihologică. Ambiguitatea o sporește.

În altă nuvelă, *Tatăl și fiul*, un alt cuplu: inginerul Andrei Livedea și profesoara Tina Mâslea. Andrei trăia drama singurătății despărțit de Tina, în ziua de douăzeci și trei aprilie, ziua lui de naștere. Visul i-o aduce ca pe o prezentă, ca pe o certitudine vie și reală. Timpul este dat înapoi. Afară ploaia continuă să cadă, undeva se aude o locomotivă. La ușă îi sună un ostaș, Lucian, fiul său, venit în permisie să-l felicite, aducând cu el o sticlă de whisky. Lucian are în față pe tată: „Bărbatul cu trăsături aspre, cu ochi cenușii, având în ei luciri de metal șlefuit, cu aerul lui distins, fără aroganță, constructor de case.” În casa aceasta lipsește femeia. Prilej pentru scriitor în a-i aduce un fermecător elogiu: „Cu mâinile ei de aur, zâmbetul ei cald, ocrotitor și înfiorător, dăruit bărbatului atunci când îi e mai greu, însufletind casa, dându-i ceva din personalitatea ei, îmbogățind viața bărbatului”. O altă femeie, Ada se gândește, totuși, să-l felicite. În momentul acela, un telefon de pe șantier îl anunță că apele amenință să-l inunde. Peste strigătul înăbușit al depărtării țâșnește raza de speranță: „Vezi, Lucian, n-am să vin singur. O zi ca asta nu se poate sărbători în doi, înțelegi?” Între datorie și aniversare, bărbatul a ales datorica.

Profundă, subtilă și plină de farmec stilistic – poate capodopera sa – rămâne *Noaptea în care vom visa trandafiri*. Aici însuși autorul concret iese la iveală, George Băiculescu, personaj - confesor, dar și martor la întâlnirea fascinantă dintre Radu și Ella. Laitmotivul nuvelei acesteia rămâne replica Ellei: „Avem nevoie de confesiuni, de destăinuirii”. Destăinuirea este ca o terapie pentru cei doi, întâlniți într-un sanatoriu. Aceștia își spun propriile

experiențe aducătoare de traume, ajungând la concluzia medicului că „Dacă n-am iubi, n-ar fi posibile amintirile și speranțele.” Noaptea, Radu a visat trandafiri: „Buchete întregi de trandafiri puse în vase roșii și negre și verzi, și toți aveau petalele zdrobite, ofilite, moarte.” Dimineața, când a căutat-o, Ella părăsise stațiunea. Excelentă analiză a unor suflete traumatizate de niște factori exteriori mânuți de mâna nevăzută a destinului. Un așa final de mare subtilitate mai găsești doar în nuvelele lui Mircea Eliade.

Printre nori, un petec de cer albastru debutează cu un excelent eseu despre iubire, din punctul de vedere al Magdei Mihai, complet derutată de compartamentul neașteptat al lui Andrei, aflat într-o rezervă de spital. Magda îi face o vizită sperând într-o împăcare. Cândva îi refuzase dragostea. La singura și sincera declarație de iubire a lui, ea îi răspunsese imprevizibil și derutant: „Nu cred, tovarășe Andrei.” Nici ea nu știa de ce refuzase, deși sufletul îi vorbea altfel. Acum în rezerva spitalului, ea este cea care primește o lovitură mai grea decât a unui bolovan aruncat în plină figură: „Nu pleci, Magda?” Replica bărbatului o descumpănește, crezând că femeia a venit din compasiune.” Magda iese „năucită, cu gândurile fărâmițate – cioburi dintr-un pahar spart pe o pardoseală de mozaic.” Povestirea se încheie simetric, cu alte reflecții ale femeii, lăsând iubirii o rază de speranță: „Cineva drag, apropiat, care îți dă încredere în mersul tău, care te faci să calci mai sigur, mai demn te așteaptă.”

Pe aceeași temă a iminentei destrămări a cuplului este și *Minus cu minus niciodată plus* în care protagoniștii sunt pictorul Grigore Laurențiu Petrina și Olga, soția sa. Aceasta îl anunță că va merge în concediu la mare o lună, la tratament. Săptămânile de așteptare sunt chinuitoare pentru bărbat. Întreba în fiecare zi poștașul de vreo veste. Îndoiala îl chinuie, apoi se transformă în teamă, frică, obsesie și chiar în coșmar la gândul dispariției inexplicabile a acesteia din viața lui. Identificăm aici câteva strălucite pagini care realizează două portrete, cu detalii asemănătoare unui pictor: al mamei de la țară sau al unui coleg de liceu. Acum îi dispăre și dorința de pictură, devine apatic. Leșit dintr-o ședință, o întâlnește întâmplător pe Gabriela, o fostă colegă de facultate, sosită în oraș cu ceva treburi, cu care-și dă întâlnire pentru o posibilă consolare. Chiar în acea zi, poștașul îl întâlnește și îi înmânează un plic de la mare semnat de Gabriela. Dintr-o dată, pictorul devine altul: „Puțin adus de spate, cu plicul nedesfăcut în mână, merge prin mijlocul străzii plutind undeva, într-un spațiu ireal, între pământ și cer, printre zdrențe albe și albastre de nori. Departe, sub castanii tineri, pe trotuarul din stânga, se îndreaptă spre Olga, pe celălalt – Gabriela. Siluiete ușoare, vapoase, de vis.” Dintr-o dată, pofta de viață, de lucru izbucnește: „Azi va lucra intens, spornic și sigur la acel peisaj marin, care va fi ceva nou, fascinant și tulburător, va fi marea cea mare, cu splendorile și tainele ei.”

Cea mai tulburătoare dintre nuvele rămâne însă *Breloc* care se abate întrucâtva de la tema cuplului, abordând-o, dintr-o perspectivă originală, pe cea a singurătății. Cred că este unică în literatura română prin finețea cu care scriitorul urmărește psihologia unui simplu funcționar

– contabil conștiincios, fără familie, din dublă perspectivă: cea exterioară, a colegilor de birou și a apropiaților, dar mai ales cea interioară, din perspectiva lui Nicolae Ioachim care, venit împreună cu superiorii să-i constate decesul și să-i organizeze înmormântarea, descoperă în jurnalul acestuia un intelectual fin, subtil, profund, cu o viață interioară complexă, având o cultură vastă. Aparentele înșală, ar zice cititorul, căci contabilul Daniel Bucura semna condica de prezentă cu un creion bont, de treizeci de ani, dar ținea un jurnal de o extraordinară bogăție sufletească.

Casa de la cotitură din nuvela cu același nume va putea fi demolată pentru a lăsa loc unei noi șosele, doar după ce se povestește dragostea cu sfârșit tragic dintre Ștefan și Alina, iar tatăl, Gheorghe Păltineanu, își va omorî propriul fiu, pe Tiberiu, trecut la legionari și apoi dezertor din armată.

Prima dintre observațiile cele mai importante, după lectura întregii cărți, ar fi aceea că un pictor ar scoate la iveală niște capodopere doar dacă ar picta după descrierile lui George Băiculescu: peisaje, portrete, interioare. Cred că, undeva, cândva, în copilărie, și-a abandonat menirea de pictor cu pensula. A regăsit-o pe aceea mai frumoasă în care stăpânitorul e cuvântul. N-a prins numai suprafața, ci a pătruns în adâncuri, devenind un strălucit pictor de suflete. Izbândește subtile analize ale meandrelor

sufletului bântuit de regrete, suferințe, remușcări, generate de trăsnetele lui Zeus care desparte ființa originară androgină în cele două jumătăți pentru că l-a sfidat. G. Băiculescu e mai presus de Zeus, căci lasă o umbră de speranță, în fiecare dintre nuvelele sale, cuplului aflat într-o iminentă dezlipire.

Mai e ceva: un farmec stilistic aparte, o știință a analizei cum numai la marii scriitori descoperi, o subtilă trecere de la vis la realitate, de la deziluzie la speranță, cu planuri temporale și spațiale care se intersectează la fel de subtil, ceea ce îi conferă unicitate.

Așa dar, unitate stilistică și tematică – trăsătură ce conferă greutate volumului, situându-l alături de mari înaintași: Vasile Voiculescu și Mircea Eliade.

Și mai e ceva: o proză „grea”, având ca protagoniști intelectualii (inginer, contabil, pictor, arhitect, profesor) cu aspirațiile, cu dramele, cu speranțele, cu obsesiile, cu orgoliile, cu îndoielile, dar mai ales cu singurătățile lor. Peste toate, Nehoiu, orașul de la poalele Penteleului care intră în literatura română pe două căi: Topos al unor întâmplări pe care cititorul le simte legate de viața lui spirituală și socială, dar și o Casă sufletească a fiului său, George Băiculescu. Un nume de scriitor care-i va întări renumele orașului Nehoiu, „spectacol feeric, prezentat în aer liber, sub cupola albastră, încărcată de stele, a cerului.”